

LA BENEDICCIÓ
DE VEHICLES DE
SANT
CRISTÒFOL
D'ANYÓS

RELIGIOSITAT I MODERNITAT

LA BENEDICCIÓ DE VEHICLES DE SANT CRISTÒFOL D'ANYÓS. RELIGIOSITAT I MODERNITAT

Els veïns d'Anyós recorden com l'any 1948 arriben els primers cotxes fins a l'església de Sant Cristòfol. Any 1948. ANA / Arxiu d'Etnografia. Fons Casa Cremat

El 10 de juliol Anyós celebra la benedicció d'automòbils, motos i tota classe de vehicles de motor en honor al patró dels automobilistes i protector dels viatgers, sant Cristòfol. Coincideix la festivitat amb la celebració de la Festa Major del poble, on hi ha edificada una església romànica del segle XII consagrada a sant Cristòfol que acull una pintura mural datada del segle XVI dedicada al sant.¹ És en aquest marc que, de manera ininterrompuda des de fa més de seixanta anys al peu de l'església, Anyós celebra el ritual de beneir els automòbils, en el qual prenen part tots els habitants del poble, els dels pobles i parròquies veïns, i alguns turistes i visitants que hi van expressament.

El ritual consisteix que el mossèn de la parròquia ruixi amb aigua beneïda els vehicles que s'hi acosten perquè gaudeixin de la protecció de sant Cristòfol durant tot

l'any. De benediccions de vehicles també se'n fan a altres parròquies (Canillo, Encamp, Andorra la Vella i Sant Julià de Lòria) però cap combina la tradició històrica, la constància i la vitalitat de la participació ciutadana, impregnat tot plegat d'un sentit de comunitat entre la gent del poble i una continuïtat en el temps i l'espai.²

Sant Cristòfol, protector dels viatgers i patró dels automobilistes

Segons la llegenda de la tradició catòlica, s'explica que a la Palestina del segle III hi vivia un personatge gegantí anomenat Rèprobe que ajudava la gent a travessar un riu molt cabalós. En una ocasió, una nit de llamps i trons, va ajudar un nen a creuar el riu, però el seu pes augmentava a cada pas que feia. Davant les queixes del gegant, el nen, que era Jesús, li va dir que pesava tant perquè portava a l'esquena els pecats de tot el món i, després d'això, va batejar el gegant com a Cristòfol, és a dir, *portador de Crist*,

1 L'església es troba al capdamunt del poble d'Anyós. Es va construir estratègicament en un petit altiplà situat a uns 1.310 m d'altura. Des d'aquest punt es domina visualment el nucli d'Anyós, així com l'entrada a la vall de la Massana des d'Escaldes-Engordany, els nuclis de Sispony, l'Aldosa i la Massana fins gairebé a Ordino. L'església està datada al segle XII i conserva l'estructura habitual de l'arquitectura romànica andorrana. <https://www.cultura.ad/publicacions-mes-cultura/catelegs-d-exposicions/380-carne-mas-dialegs-amb-la-realitat-24> [Consulta: agost 2018].

2 Per tots aquests valors la benedicció de vehicles de Sant Cristòfol d'Anyós va ser inclosa pel Govern d'Andorra el 23 de juny de 2010 com a bé immaterial a la secció quarta de l'Inventari general del patrimoni cultural d'Andorra, conjuntament amb altres 14 festes d'interès cultural. BOPA, any 22, núm. 38.

SANT CRISTÒFOL...

li va encomanar la prèdica i va desaparèixer. El gegant va veure que el seu bastó havia arrelat i floria. La imatge de sant Cristòfol es representa sempre caminant amb l'ajuda d'un pal i amb un nen damunt les espatlles.

A partir d'aquesta llegenda, Cristòfol esdevé el protector dels que volen emprendre un viatge i, a començaments del segle XX, coincidint amb la popularització de l'ús del cotxe com a mitjà de transport, aquest sant es converteix en el patró dels automobilistes, com a viatgers, i també dels mateixos vehicles. El dia de la seva festa són moltes les localitats on es fa la benedicció de tot tipus d'automòbils. La benedicció va precedida sovint d'una missa i s'inscriu dintre d'un conjunt d'actes organitzats per associacions professionals i mútues de xofers o per penyes i clubs esportius relacionats amb l'automòbil.³ Sant Cristòfol esdevé, doncs, una festa patronal estamental, de gremi, que confereix una identitat i forneix d'una diada per a una celebració distintiva del sector automobilístic.

L'expansió de la festa: la influència catalana i francesa

Les primeres benediccions d'automòbils van tenir lloc pocs anys després del començament del segle XX. En aquest sentit, el folklorista Joan Amades explica que a la zona marítima de Barcelona, a l'antic barri de Regomir, l'any 1907 van decidir celebrar la benedicció de vehicles tal com es feia per Sant Antoni amb el bestiar de tir i de càrrega. Aquesta iniciativa va ser molt ben acceptada pel club automobilista de la ciutat, que ho va fer saber a tots els socis, i van ser moltes les persones que hi van assistir atretes per la innovació,⁴ i al mateix temps també es va promocionar la festa a través de la premsa d'aquell moment.⁵ D'aquesta benedicció també en parla l'enciclopèdia *Tradicionari*, que comenta que aquest costum es va fer tan popular que no va trigar a ser imitat també per França.⁶

L'església de Sant Cristòfol al cap del poble. Sant Cristòfol és el patró d'Anyós i coincideix amb la Festa Major del poble. Anys 1903-1920

ANA / Fons Guillem de Plandolit 183

4 AMADES, J. (1952). *Costumari català: el curs de l'any*. Vol. IV. 1a edició. Barcelona: Editorial Salvat, p. 482.

5 "Noticias locales". *La Vanguardia*, 9 de juliol de 1907.

6 AA.DD. *Temps d'estiu. El santoral d'estiu i les festes majors. Sant Cristòfol*. Tradicionari.

3 AA.DD. (1989). *Calendari de festes de Catalunya, Andorra i la Franja*. Barcelona: Editorial Alta Fulla i Fundació Serveis de Cultura Popular, p. 343.

En aquest context, són molts els joves andorrans que des de final del segle XIX, i fins ben entrats els anys 30 del segle XX, van migrar al territori francès a la recerca d'una forma de vida millor. Aquests joves es dediquen a la ramaderia, a la verema i la mineria, entre altres activitats, i participen en la modernització i la industrialització molt abans que els seus familiars i coneguts que es queden a Andorra. D'aquesta manera són molts els andorrans que tenen l'oportunitat d'adquirir el seu primer automòbil i venen a passar les temporades d'estiu al Principat per carretera.

Les carreteres d'Andorra: l'accés al centre del poble

Entre els anys 1931 i 1933, gràcies a l'arribada de FHASA (Forces Hidroelèctriques d'Andorra), va arribar parcialment la modernització a Andorra i va començar a desenvolupar-se la millora de les infraestructures. A partir d'aquest moment, la xarxa de carreteres es desenvolupa notòriament i es millora l'entrada al Principat per Espanya i França, i també les connexions amb Ordino i la Massana.⁷

Uns quants anys més tard, concretament el 1938, es decideix iniciar les obres de construcció de la xarxa que uniria la carrera general amb Anyós, i, coetàniament, la millora de la via que uneix aquest poble amb l'Aldosa.⁸ Fins aleshores, només hi havia un camí de terra per on es podia accedir al centre del poble d'Anyós a peu, amb animals de tracció i carros.

Els padrins i les padrines d'Anyós recorden que la construcció d'aquestes vies va trigar uns quants anys i l'arribada al centre del poble des de la carretera de la Massana era impossible amb un vehicle de quatre rodes, ja que al mig del traçat hi quedava la casa de cal Coma. La memòria dels padrins ens diu que no es va poder fer la carretera tal com és avui en dia fins que no es va enderrocar aquest edifici. Tot i la manca d'una carretera asfaltada, alguns veïns d'Anyós recorden com pels volts de l'any 1948 arriben dos automòbils fins al peu de l'església de Sant Cristòfol i que ho fan pel traçat que hi ha des de l'Aldosa, i fins i tot expliquen que són dos cotxes de la marca Renault, dos Juva Quatre, que es van fabricar a França entre els anys 1937 i 1953. Els qui van viure aquest moment rellevant

El camí a l'església de Sant Cristòfol, a Anyós, per on fa poc més de mig segle no passaven cotxes. Anys 1903-1920. ANA / Fons Guillem de Plandolit 0437

⁷ LLUELLES, M. J. (2004). *El segle XX: la modernització d'Andorra*. Andorra la Vella: Ed. Pagès i Cambra de Comerç d'Andorra.

⁸ Fons Quart d'Anyós. *Llibre d'actes del Quart*. Núm. 2, p. 107.

SANT CRISTÒFOL...

recorden que un dels vehicles era propietat d'una de les famílies d'Anyós que havia migrat a França i que tornava al poble amb motiu de la Festa Major, en ple mes de juliol; i l'altre, d'una família d'Andorra la Vella amb parentela al poble. La memòria dels més grans d'Anyós ens diu que aquestes famílies són els de casa Capdevila i els de cal Calvet, tot i que el ball de noms també atribueix aquesta fita a cal Frare i casa Cremat d'Anyós.

En tot cas, aquest esdeveniment és un motiu de pes perquè tot el poble ho celebrés reunint-se al voltant de l'església el dia de la Festa Major. Tot i que el relat no diu si aquell dia el capellà beneeix per primer cop els dos automòbils, sí que des d'aleshores es va instituir que el dia de Sant Cristòfol se celebrés la tradicional benedicció de vehicles.

Amb el pas del temps, cap a mitjans dels anys 50, també se succeeixen les benediccions de cotxes a altres llocs d'Andorra. I també són significatives les que tenen lloc a Sant Julià, concretament a la Rabassa, igual que la d'Escaldes-Engordany i la que es fa encara avui a Andorra

la Vella. Aquesta extensió de la festa, però, no és res més que un reflex del canvi d'una societat eminentment rural cap a una forma de vida més evolucionada. En el cas d'Anyós, tot i que no és exclusiva d'Andorra i que és relativament recent, expressa amb més claredat l'arribada de la modernitat.

L'evolució de la festa: més d'un centenar de cotxes

A finals dels anys 50, i ja ben entrada la dècada dels 60, la flota d'automòbils d'Andorra creix cada cop més i les diverses benediccions de vehicles, igual que la d'Anyós, comencen a ser molt més concorregudes. Així, el turisme, cada cop més incipient, participa en aquesta festa fins al punt que en alguna de les diades de Sant Cristòfol s'han vist a Anyós més d'un centenar de vehicles.

GOIGS EN LLOANÇA DEL MÀRTIR SANT CRISTÒFOL

PATRÓ D'ANYÓS, Parròquia de LA MASSANA (Principat d'Andorra, bisbat Urgell)
Se celebra el dia 10 de juliol

Puix sou protector insigne
que el bon Déu ens ha donat:
*Excels màrtir Sant Cristòfol,
protegiu nostre veïnat.*

Cananea és vostra pàtria
on gaudiu preclar renom,
amb les vostres grans proeses
ben sabudes de tothom.
Prou la història i la llegenda
arreu les han recordat.

Foreu notable en alçada
i home fornit i valent;
com soldat us allistàreu
admirant més a la gent.
Tot cercant rei poderós
per molts pobles heu passat.

I un devot anacoreta
que en feliç jorn us ha vist,
l'ànima us il·luminava
amb la fe de Jesucrist.
Oblideu el paganisme
car el ver Déu heu trobat.

A les terres de la Lícia
predicàveu ple d'esperit,
i amb paraules i amb exemples
molta gent heu convertit.
Fins que a la ciutat de Samos
sou per Deci empresonat.

Durs turments de tot mena
flagellen el vostre cos,
mes Vós amb fe i paciència
resistiu tot, valeros.

Plens de furor us condemnen
a què us sigui el cap tallat.

A Déu l'ànima entregàveu
en les mans del mal tirà,
enal·luint vostra memòria
el màrtir que us van dar.
Contra llamps i pedregades
pels fidels sou invocat.

Ja de naixença aquest poble
va escollir-vos per Patró,
car amb vostre nom s'honorat
talment com l'escut millor.
Per això sempre us recorda
i amb fe viva us ha honorat.

Guia en sou a totes hores
i protector de poder,
car vetlleu entre nosaltres
com un àngel mitjancer.
Per Vós, Déu, nostres pregàries
ara i sempre ens ha escoltat.

Un bon dia us elegiren
els bons xofers per Patró,
puix que creuen i confien
en la vostra intercessió.
De tot mal camí aparteu-nos,
doneu-nos serenitat.

Puix Anyós en Vós confia
i us promet fidelitat.
*Excels màrtir Sant Cristòfol
protegiu nostre veïnat.*

La imatge ací reproduïda és
una fidel interpretació de
la pintura mural de dita Església.
Dibuix: JONC

Text: antic anònim, revisat Música per M^{ns}. Josep Maideu i August

Primer
Puix sou protector insigne
que el bon Déu ens ha donat:
Excels màrtir Sant Cristòfol, protegiu nostre veïnat.

Segon
Cananea és vostra pàtria
on gaudiu preclar renom,
amb les vostres grans proeses
ben sabudes de tothom.
Prou la història i la llegenda
arreu les han recordat.

Tercer
Foreu notable en alçada
i home fornit i valent;
com soldat us allistàreu
admirant més a la gent.
Tot cercant rei poderós
per molts pobles heu passat.

Quart
I un devot anacoreta
que en feliç jorn us ha vist,
l'ànima us il·luminava
amb la fe de Jesucrist.
Oblideu el paganisme
car el ver Déu heu trobat.

Quint
A les terres de la Lícia
predicàveu ple d'esperit,
i amb paraules i amb exemples
molta gent heu convertit.
Fins que a la ciutat de Samos
sou per Deci empresonat.

Sisè
Durs turments de tot mena
flagellen el vostre cos,
mes Vós amb fe i paciència
resistiu tot, valeros.

Y. EL VAREN CORONAR DE GLÒRIA I D'HONOR. R. L'EXALÇAREU PER SOBRE TOTES LES NOSTRES OBRES

PREGUEM. O Déu que cada any ens alegeu amb la festa de Sant Cristòfol, de qui celebrem la seva naixença al cel, concedi-nos propici que també sapiguem imitar el seu exemple. Per Crist Senyor Nostre. Amen

PRIMEIRA EDICIÓ any 1998 - Imprenta La Massana

L'any 1998 la Comissió de Festes va publicar els Goigs en lloança del màrtir Sant Cristòfol, partint d'un text anònim que fa referència a la protecció del poble d'Anyós. ANA / Imatge dels goigs de Sant Cristòfol

Els veïns d'Anyós recorden com l'any 1948 arriben els primers cotxes fins a l'església de Sant Cristòfol. Any 1948.

ANA / Arxiu d'Etnografia. Fons Casa Cremat

SANT CRISTÒFOL...

Des dels orígens d'aquesta festa, els automòbils que arriben a Sant Cristòfol d'Anyós per ser beneïts ho fan engalanats, amb flors o banderoles, com a motiu de celebració. Antigament, però, abans que es construís el camí que actualment envolta la capella, el ritual consistia a arribar fins a la porta, rebre la benedicció per part del mossèn, girar cua pel mateix camí i obrir pas, així, als altres cotxes. A part del ruixat d'aigua sagrada que rebien tots els vehicles, s'obsequiava els conductors amb una estampeta de sant Cristòfol, tradició que encara es conserva. Actualment el volum de visitants ho tenen més fàcil, ja que un cop s'han beneït els vehicles es tracta de fer la volta a l'església.

Inicialment la celebració es completava també amb una missa prèvia a la benedicció en honor a sant Cristòfol i que tenia un caràcter molt més festiu que les habituals, ja que la mateixa persona que tocava l'acordió al ball de nit ho feia també durant l'eucaristia. Alguns recorden encara que qui ho havia fet durant molts anys era Estevet *el Boig*, un

home que recorria les festes de tots els pobles del voltant amb l'acordió. Avui en dia, la música no té cabuda a la benedicció però se segueix celebrant una missa prèvia, i un cop acabada la cerimònia se serveix un aperitiu per a tots els assistents.

Com passa amb altres festes, arriba un moment en què alguna entitat o institució n'assumeix l'organització i, en el cas de la benedicció de vehicles d'Anyós, és la Comissió de Festes qui se'n fa càrrec, ja que aquest esdeveniment forma part del calendari d'activitats de la Festa Major del poble. En gran part, l'evolució, la conservació i la difusió d'aquesta festa passa per les mans d'aquesta comissió, que l'any 1998, amb motiu del cinquantè aniversari, va publicar els *Goigs en lloança del màrtir Sant Cristòfol*, partint d'un text anònim que fa referència a la protecció del poble d'Anyós. És gràcies a fets com aquests que es pot parlar de la vitalitat de la festa, una festa que es manté encara viva.

El poble d'Anyós envoltant de camp i de prat, quan encara hi havia pocs cotxes a les Valls. Any 1964. ANA / Fons Francesc Pantebre 2176

Títol

Les festes d'interès cultural. Patrimoni immaterial d'Andorra

Edita

© Govern d'Andorra

Ministeri de Cultura, Joventut i Esports

Arxiu Nacional d'Andorra

© De les fotografies:

Arxiu Nacional d'Andorra/ Fons Francesc Pantebre

Arxiu Nacional d'Andorra/ Fons Guillem de Plandolit

Fons Casa Cremat

Coordinació i documentació

Arxiu d'Etnografia

Autora

Rosa Burgos

Correcció lingüística

Servei de Política Lingüística i Àrea de Llengua Catalana

Coordinació gràfica i disseny

Laura López

www.lauragrafica.com

Dipòsit legal: AND."Sep".(35)-2019

Primera edició: febrer del 2019

Sota les sancions establertes per les lleis, queden rigorosament prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment –inclosos la reprografia i el tractament informàtic– i la distribució d'exemplars d'aquesta edició mitjançant lloguer o préstec públic.

Fotografia portada:

El poble d'Anyós. Any 1964. ANA / Fons Francesc Pantebre 2176